

René Guénon

Autor: Béla Hamvas

I.

Jméno Reného Guénona by mělo dnes být všeobecně známé. Už ve 20. letech začal pracovat pro revue *Voile d'Isis* a tehdy také začaly vycházet první jeho knihy, jež patří k tomu nejzajímavějšímu naší doby. Jejich témata jsou vždy neotřelá, tón poutavý, myšlenkové pochody svižné a pronikavé, závěry vrhají světlo na nečekané spojitosti a usilování o pravdu není ničím zakaleno. Poznání je to natolik fascinující, bohaté a mnohotvárné, že jakmile pochopíte jeho záměr, musíte jej následovat.

Tyto faktory by měly vytvořit příznivé podmínky pro recepci jeho díla. Přestože ale autor vznáší nejnaléhavější otázky naší doby a dostává se hlouběji než kterýkoliv jiný ze současných myslitelů – s výjimkou ruské emigrace (Merežkovskij, Ivanov, Berdajev, Uspenskij) – zůstává i skoro deset let po vydání *Krise moderního světa* a *Autorité spirituelle* v podstatě neznámý.

Jen Leopold Ziegler a Giulio Evola se ovlivnění Guénonem vydali s rozhodností na cestu, již dříve či později musí podniknout každý, nebo se jí alespoň zabývat. Jeho díla mají neocenitelnou hodnotu. Má četné následovníky a jednomu z nich, André Préauovi, se v čínském komentáři k *Tajemství zlatého květu* na pár stránkách podařilo uspět tam, kde selhaly tři generace badatelů v osmdesátiletém období od Maxe Müllera po Richarda Wilhelma: ve snaze pochopit a vysvětlit starověkou čínskou společnost. Dílo stojí také v protikladu k C. G. Jungovi, jehož komentáře k *Tajemství zlatého květu* lze takřka úplně ignorovat.

Skupina „Voile d'Isis“ se pustila do velkolepější a důležitější práce než všechny intelektuální skupiny před ní: podle vydaných i dosud nevydaných prehistorických dokumentů zrekonstruovat mentalitu starověkých lidí. Jejich práce mají bezpochyby celosvětový záběr, je tak s podivem, že výzkumníci a vědci z téhož oboru o nich podle všeho nic nevědí. Podle jeho posledního díla i jinak velmi pozorný Keyserling zdá se o ničem neví (*Vom Persönlichen Leben*). Geiger napsal svou knihu (*Die indoarische Gesellschaftsordnung*) poté, co se ke Guénonovi už dostali Evola i Ziegler, ale nezmiňuje se o něm. Neslyšel o něm ani Hilko Wiardo Schomerus, přestože by to pro něj v případě několika jeho děl bylo velmi užitečné. Zdá se tak, že německý scientismus trpí jakousi slepotou, jež odmítá vidět cokoli, co se odehrává za německými hranicemi.

V tomto případě se však nejedná jen o prostý vědecký úspěch: Guénon neodmítá jen racionalistický materialismus a pozitivistický pragmatismus, ale obrací se proti celému

evropskému scientismu, dominantnímu už od středověku (*Verwissenschaftlichung des Geistes*, jak říká Ziegler), jenž považuje pouze za omezený, profánní a podřadný zlomek lidského intelektu a proto jej prohlašuje za zcela nespolehlivý, odmítá jej a opovrhuje jím. Dílo René Guénona oceňují zjevně jen muži jako Evola a Ziegler, kteří poctivě prošli celý vědecký a filozofický korpus nedávné doby a nenašli v něm za celých pět století jedinou absolutní myšlenku, jediný pevný výchozí bod ani jedinou nezpochybnitelnou pravdu.

Co víc, to co by mohlo posloužit jako absolutní výchozí bod a pravda v novější Evropě, lze nalézt povětšinou potlačené, zdeformované, roztržité a vybledlé u lidí označovaných vědou za snílky, amatéry nebo mystiky, a které tak jen stěží někdo bere vážně. V tomto se Guénonovo dílo podobá Nietzschemu a v jistých ohledech také Schelerovi. Z toho důvodu považují Guénonovo dílo za nejzásadnější a jediný skutečný moderní intelektuální počín jenom ti, kteří po 20 nebo 30 letech práce dospěli až k rozčarování z celého vědeckého a filozofického projektu moderního člověka. Takovýchto mužů samozřejmě dnes existuje pouhá hrstka.

Guénonův intelektuální průlom, jeho nesmírně vlivná myšlenka je však nesmírně prostá: **Tradice.**

II.

Celá věc se vyjeví v jasnějším světle užitím následujícího příkladu se zlatem. Když se španělští průzkumníci dozvěděli o indiánském království v Mexiku a na yucatanském poloostrově, blízký vztah mezi panovníkem a zlatem byl zjevný, v té době ho však nikdo nechápal. Zlato tam nebylo oběživem, majetkem, klenotem ani ozdobou v dnešním slova smyslu. Všechno zlato náleželo panovníkovi, ať už se našlo nebo bylo kdekoliv. Vladař jej však „neužíval“. Podle pramenů se Inkové nesměli dotknout ničeho, co nebylo ze zlata. Zlaté přibory, talíře, poháry, hole, jílice meče, palice, trůn, přezky, jehlice, knoflíky i obuv. Žádný luxus a především žádná změkčilost. Byla zachovávána obdobnost /korespondence/ mezi bytím panovníka a samotným aktem vládnutí. Něco podobného nalezneme i u Egyptanů, Číňanů, v hindské i řadě blízkovýchodních společností. Tento těžký, matně se blyštící magický kov se svým slunci podobným svitem byl sám vládnutím, ovšem ve velice odlišném významu, než jak to chápeme dnes.

Vládnutí nebylo aktivním úkonem, neustálým uskutečňováním mocenského instinktu, ale pasivní vlastnost – podobně jako pasivní slunce prostě jen je, přesto však jeho hřejivé paprsky přinášejí život. Konání vladaře je neaktivní (tao). Slunce-zlato-vladař jsou příbuzné kategorie; analogie v kosmickém, když ne v pozemském smyslu. A tak je čínský vládce Synem Nebes, v Egyptě je Ra inkarnací Slunečního božstva; podobně tomu bylo i v Indii nebo Mexiku. Skutečnost téhož chápání Tradice v každém věku a u každé lidské rasy až relativně donedávna dobře ukazuje i příklad Ludvíka XIV., který si nechával říkat Král Slunce.

Slunce je jen dalším pojmenováním božstva, protože slunce je božský symbol. Pokud zlato náleží výhradně vladaři, znamená to, že zlato náleží výhradně slunci – a zlato tedy je sluncem samotným; toto všechno je analogií a symbolem centra: Boha.

Důležité však je toto: zlato nepatří vladaři, ale Bohu. Nikdo z masa a krve se nemůže prohlásit vlastníkem ani toho nejnepatrnějšího kousíčku zlata. Profánního člověka, který by v Číně, Indii, Egyptě, Peru nebo ve staré Chaldeji nosil zlaté ozdoby, by považovali za svatokrádežníka, který přirozeně propadá životem: kdo si totiž skryje kus zlata sám pro sebe, ukrývá také díl světla a slunce, jež ale přísluší všem a uzurpuje si tak díl moci, na niž nemá právo. Pro své sobecké a osobní účely vznáší nárok na něco, co patří celému světu.

Neexistuje odpudivější a proradnější zločin. Skrýt zhmotnělé sluneční světlo se rovná narušení kosmického řádu a zhanobení božského symbolu. Zlato je v chrámu a na něm, patří jedině Bohu, který jím ozařuje člověka. Když se vladař obklopuje zlatem, nečiní si tím nárok na svůj lup, stejně jaké není jeho kořistí vláda ani moc. Král je pouhým symbolem a strážcem – Phylax, jak jej nazývá v dialogu *Tímaios* Platón. A podobně učí i Tao te ťing, védy a Zarathustra. Všechny starobylé tradice kdekoliv na světě od Peru po Čínu jednohlasně vědí, že zlato je sluneční svit a vláda pozemskou manifestací božstva – stojí nad člověkem, nedosažitelné a nedotknutelné. Královský symbol, koruna zlatého slunce, smí zdobit jedině hlavu panovníka.

Abychom obraz dále projasnili, dodali mu hloubku a skutečnost, musíme do něj uvést ještě čtvrtý motiv, a tím je čas. Metafyzické reference zlata a času jsou očividné ze spojení jako zlatý věk, zlatá léta nebo „čas jsou peníze“, kde peníze znamenají zlato. Čas je ekvivalentem zlata. Pokud chci od někoho čas z jeho života, musím za něj zaplatit zlatem, protože zlato je jediná možná náhrada za ztracený čas. Lidé nejsou placeni za svou práci, ale za svůj čas; platba za výsledky je znakem materiálního způsobu uvažování typického pro naši dobu. Když si vezmu den (slunce), musím také slunce vrátit. Slunce je vládcem času a samo také čas znamená.

Stejně jako je zlato zhuštěným slunečním světlem, tak jej lze chápat i jako zhuštěný čas. Zlato je zhmotněná věčnost a odtud také jeho hodnota. Existují minuty a hodiny, které si nelze koupit – některé věci nevykonáte za každou cenu: „na světě není dost peněz, abych...“; věci, jichž byste se nevzdali ani za všechny „Dáreiovy poklady“. Tyto čtyři prvky – slunce, vláda, čas a božstvo – jsou společně zlato.

Zlato muselo ujít dlouhou cestu, než se stalo tím, čím je dnes – měnou, standardem peněz (pozn. článek byl napsán ve 40. letech minulého století), šperkem pro ženy, burziány, filmové hvězdy, pouzdem na cigarety, řetízkem kapesních hodinek – dlouhou sestupnou cestu. Král začal považovat kov za svůj majetek a současně přestal Bůh, kosmické Slunce, život vyživující transcendentní Moc být centrem. Král už nebyl božským Phylaxem a stal se pouhým člověkem. Zlato pak degradovalo na jeho soukromý majetek. Kořist a přepych. Božské kosmické světlo v té době zmatnělo a zlatý věk byl pryč. Proč by mělo ukrytí zlata před světem menším prohřeškem u krále než u obyčejného zlodějčeka?

Když vložil první z králů zlato do kapsy, skryl v ní neomezenou dobrotu a život poskytující moc nadlidské Božské síly. Uzmul si kus jen pro sebe, a tím oslabil světlo, které svítilo na všechny a vyživovalo zlatý věk. Stalo se královým – osobním, sobeckým, démonickým, prostředkem temné magie. Nezastíněné světlo přestalo prosvětlovat život a země potemněla.

Povědomí o čase se zmátlo. Takto mluví všechny posvátné spisky: védy i Tao te ťing. Věděli to v Egyptě, stejně jako v Íránu a Peru.

Postupně zlato vyklouzlo dokonce i rukou krále a sklouzlo ještě níže – do rukou rytířů, v sanskrtu kšátrijů. Čekal ho však ještě hlubší pád, když ho vyplenili vajšové – tehdy už se z něj stalo pouhé oběživo, předmět směny a každá obyčejná žena kupčička si mohla na krk zavěsit sluneční světlo nebo jím zaplatit za maso, půdu nebo mrkve. Zlato otevírá každé dveře – a teď patří obchodníkům. Ani tady se však rozklad nezastavil: zlato dospělo až k šúdrům, banditům a povalečům; piráti se pro něj začali zabíjet. Stalo se snem mas. Masy získaly přístup ke zlatu a každý tak mohl mít takovou korunu, po jaké zatoužil – záleželo jen na tom, kdo má víc zlata. Čím víc ho člověk má, tím je mocnější, silnější, skvělejší a šťastnější. Čas nevyhnutelně následoval: doba se stala roztržitější, temnější a nedůtklivější. Moc přešla z rukou aristokracie na obchodníky a od těch na masy.

V rukou nejnižší kasty šúdrů přestalo být zlato symbolem a stalo se obyčejným kovem. Nechápu však, že zlato nepozbylo nic ze své původní přirozenosti a že dnes není o nic méně symbolem síly, slunce a božské moci než ve starých časech: zhmotnělé sluneční světlo a symbol zlatého věku. Vytlačení do světa hmoty se z něj však stalo zlo. Všichni víme, co označuje zlatá horečka – žízeň po moci, po penězích – aljašská pole, uralské doly, španělské výboje nebo sejfy amerických bank o tom vypovídají dostatečně výmluvně.

Đábelské zřídlo moderního života, divoké zoufalství, s nímž se člověk žene za bohatstvím – zlatem a krví – ukazuje, že za vším stojí démonický žlutý kov, honba za světskou mocí. Ale kdo se odváží dohlédnout hloubky i katastrofy tohoto smělého, na první pohled fantastického symbolu?

Takový byl příběh zlata.

III.

Guénon ale tento příběh nevypráví. Slouží výhradně jako ilustrace tradičního způsobu myšlení. Guénon odkládá stranou moderní rozum jako prostředek dosažení poznání a vědění a nahrazuje jej intelektuální intuicí (*intuition intellectuelle*). Podobně činí i s moderní vědou, již nahrazuje Tradicí. Za základ lidského poznání mu neslouží pokrok, ale archaický člověk.

První památky Tradice jsou nám neznámé. Nejstaršími nám známými psanými díly jsou egyptské papyry, védy a staročínské dokumenty. Už dávno před nimi však existovala ústně předávaná tradice.

Guénonova Tradice, hájemství metafyziky, stojí dokonale nade všemi zájmy a soupeřením, naprosto nezávislá na všem, co nenáleží do sféry ryzí pravdy. Tento *esprit traditionnel* je jedinou legitimní základnou, o niž je možné se opřít. Kdo z ní sestoupí, uvrhne sám sebe do zkázy. Existuje jedině poznání: Tradice; jediný řád: Tradice; jediný zákon: Tradice.

Moderní doba vedena ideou pokroku soudí, že dosáhla dosud člověkem nepoznaných výšin.

Moderní věk je však ztělesněním *esprit antitraditionnel*. Věda poskytuje poznání nižšího řádu (*connaissance inferieure*). Mimo to je nelegitimní a profánní. Současná věda není ničím než zlomky starobylého poznání. Pokrok: *regression de l'intelligence*. Různé vědní obory jsou ukázkou ryzího tradičního poznání z čistě profánního úhlu pohledu. Souhrnu moderního poznání chybí základní jednotící princip – nebo hůř, je jím nihilismus. Rozum, jenž by mohl být základnou této vědy, se stal pouhou negací, popřením intelektuální intuice. Nepopíratelné pravdy lze poznat jedině intuicí; intuitivně a tedy zcela spolehlivě. Nesmíme však tuto intuici zaměňovat s moderní filozofií. Tradiční intelektuální intuice není racionální, ale supraracionální.

Totožný zmatek a nelad můžeme pozorovat ve společnosti i ve vědě a myšlení. Nedostává se základů. Tradici popírají – ta však není despotismem ani teorií, ale věčný základem lidské existence, odvěkým poznáním platným v každé době, pro všechny národy, rasy i společnosti. Moderní doba považuje za možné objevení nových pravd; pravda však nikdy nemůže být nová, protože nevychází z lidské mysli a existuje nezávisle na nás a my ji tak můžeme pouze objevit. Jakmile ji už jednou odkryjeme, nemůžeme se od ní beztestně odchýlit. Soudobé posuzování pravdy z praktického úhlu pohledu je jednoduše absurdní. Moderní naturalismus, který s touto myšlenkou přišel, je ve skutečnosti popřením metafyziky i Tradice. Pravda je ze své podstaty metafyzická a stojí nade všemi praktickými zřeteli.

IV.

Jak vidíme z odstavce o zlatu a poznámek k němu, Tradice Reného Guénona je univerzální a základní myšlenka s jedinou charakteristickou konceptuální vlastností – svou metafyzičností. To znamená, že filozofie dějin, historiografie, sociální vědy, světonázor, charakterologie, antropologie se sbíhají v tomto jednom bodě. Guénon nabízí univerzální základ, který je nejen metafyzický, ale nepostrádá ani historickou perspektivu.

Důležitá poznámka: tato metafyzika nenáleží jemu, ale starověkému i současnému lidstvu, protože se jedná o jedinou pravdivou, legitimní a absolutní doktrínu. Guénonovo poznání se dotýká všeho zásadního ve vývoji lidstva: egyptských, íránských, hinduistických, čínských, staroamerických, helénských a raně křesťanských spisků a poznámek. Pod jeho vedením se všechno toto zdánlivě fragmentované a nanejvýš rozmanité myšlení a poznání skutečně sjednocuje do velikého celku, jímž je odvěké poznání a nadčasová Tradice.

Tradice je *synthèse compléte*, nikoliv náboženství. Existují četná náboženství, ale pouze jediná Tradice. Všechna historická náboženství jsou tak projevem jediné Tradice u konkrétní rasy a národa v určitém čase. Tradice je zdrojem a počátkem intelektu – učení o existenci, řádu, člověku, společnosti, dějinách, náboženství i životě. „Vše, co existuje a každý, kdo existuje i způsob jejich existence, sdílí všeobecně platné zásady, mimo něž není možné nic ... tyto zásady jsou věčné, neměnné a nezměnitelné, trvalé ‚živoucí skutečnosti‘ v nadlidském smyslu.“

Podíváte-li se na specifickou součást poznání tradiční metafyziky, relevantní pro společnost, zjistíte následující:

Tradiční uspořádání velí, že lidstvo musí žít v obdobné hierarchii jako jednotlivý člověk. V čele musí stát duch, jemuž se podřizuje síla. Hospodářství se řídí rozkazy síly a hmota je řízena hospodářstvím. Tyto čtyři životní funkce ve společnosti ztělesňují čtyři kasty. Duch je brahmán, síla kšátrija, hospodářství vaiša a hmota šúdra. Kněz, válečník, obchodník a dělník. Na nejvyšší úrovni se nachází činnost kněžích, protože duch vše předchází a je také všemu nadřazen. Úkolem kněžstva je uchování a učení Tradice. Ta obsahuje zákony uspořádání společnosti a základní principy. Brahmán pracuje s ryzí metafyzikou. Nejen indická, ale všechny tradiční společnosti takto fungovaly. Guénon může na podporu této skutečnosti snést bezpočet příkladů.

Svrchovanou pozici kněžích si však časem uzurpovali válečníci. V této éře už se zlato nenachází v chrámu určené Bohu, protože přestalo být ryzím symbolem moci, světla, věčnosti a zlatého věku a začalo se stávat lidským – nastupuje cestu ke své démonické moci: zaplétá se do osudu a stává se ďábelským žlutým kovem, pro něj lidé vraždí a sami umírají; vypuká krveprolévání a války. Zlatý věk skončil. Rytíř, šlechtic, aristokrat a válečník se ujímá hlavní úlohy a síla tak přebírá postavení ducha. Rovnováha (ztělesňovaná supraracionálním intelektem) ducha a síly se hroutí: duch už nerozhoduje o dalším směřování a síla koná bez předchozí duchovní úvahy. Sem se datuje počátek úpadku a popření všech transcendentních zásad. Kněží jsou strážci duchovnosti, což v překladu do jazyka společnosti velí: *autorité spirituelle* se musí nacházet na špičce pyramidy. Válečník nesmí vést, jen pracovat a užívat své síly. Toto: *pouvoir temporel. Les hommes, qui sont faits pour l'action, ne sont pas faits pour la connaissance.*

Ve společnosti spočívající na tradičních základech vykonávají dané funkce lidé, kteří se narodili s předurčením je vykonávat, a tak jsou pro ně dokonale vhodné. Kněz má být knězem a bojovník bojovníkem. Kněz je duchovní muž se znalostí zákona a transcendentního poznání. Válečník je silný muž, který zákony vykonává. *Autorité spirituelle* je duchovní autorita: dbající typ a funkce; *pouvoir temporel* pak výkonnou a aktivní silou, aktivním typem a funkcí. Druhá funkce je podřízena první, podobně jako síla paže podléhá myšlení mozku a intelektu (*pouvoir temporel - une délégation de l'autorité spirituelle*). Jestliže není čin veden duchem, stává se zlym a nesmyslným. (*un vaine agitation*).

Válečník učinil krok vpřed a přinesl s sebou boj – metafyziku války: toto je přednost činu nad duchem. Tímto činem jsou uvedeny v neklid všechny nižší kasty a tradiční řád je tak obrácen vzhůru nohama. Ve světových dějinách se tímto bodem obratu stalo 6. století př. n. l.: Lao-c, Konfucius, Buddha, poslední Zarathustra, Hérakleitos, Pythagoras, počátek historického věku, zrod moderního člověka, definitivní ukrytí zlatého věku, příchod revolucí a nenávisti, zmatení kast a počátek krize.

V.

Poznání Reného Guénona je podstatně bohatší, obsah jeho díla podstatně důležitější a myšlenka Tradice podstatně univerzálnější, než abychom se zde pokoušeli představit celé jeho dílo. V současnosti by to beztak nebylo možné, přestože mnohé důležité aspekty Tradice už rozvedl především ve svých knihách o hinduismu. Proces pokládání základů univerzální

Tradice však dosud není kompletní a jeho dokončení nelze očekávat ani v nejbližší době. Guénon prý v současnosti žije se svými studenty v Egyptě, kde studuje starověkou egyptskou a muslimskou tradici, když předtím sesbíral (ovšem nezkompletoval) materiály z Dálného východu, Tiberu, Íránu, severní Afriky, keltského světa a Ameriky. Po jeho vzoru se i Leopold Ziegler pokusil o sjednocení tradice se svým „Überlieferung“. Odkrývání spojení nepochybně vyústí v zásadní perspektivy, jež mohou pomoci definovat celou éru.

Ještě několik slov k současnosti: podle Guénona se dnes nacházíme na konci Kalijugy (temného věku), kdy se zlato propadá do hmoty a stává se krví a špínou potřísněným oběživem, což značí rozklad moci a ducha, hierarchie i řádu, zlomených a ponížených. Po té éře už nenásleduje nic – klesnout hlouběji není možné. Toto je apokalypsa – na tom se shodují vědy, Eddy, Egyptané, Číňané i Nový zákon.

Moderní člověk to nechce brát vážně – jsou to pro něj výmysly, pobožnůstkářství, vidiny. Protože nevěří tomu, co se vědělo už před 10 tisíci lety, zpečetuje sám svůj osud. A tak zatímco věda monotónně mumlá o pokroku a síle lidského ducha, politická moc se bezradně poohlíží po řešení a zmatené masy sní o míru a bratrství ve světě, tradiční poznání chápe, že situaci už nelze zachránit a velká epocha se tak uzavřela.

Krise je tady – *discernement des esprits* – jak praví Kniha zjevení: zrno se odděluje od plev. Krizí je toto oddělování samotné. Došli jsme na konec cesty a nyní se musíme vrátit na začátek. Ne všichni se však mohou vrátit. *Discernement des esprits* znamená i rozdělení plodných a neplodných intelektů – to je ostatně smysl celé krize. Plodní duchové směřují k obrodě. Podle Guénona jsme našli průvodce, jímž je věčná Tradice. Ta nás dovede zpátky na začátek, k novému počátku a zrození. Nijak se ve svém díle nesnaží maskovat, že konec epochy, zúčtování, rozsouzení a oddělení bude hrozivé.

Vyvolených je pouhá hrstka, která se už dnes s velikou horlivostí snaží vysvobodit ze soudobého falešného humanismu a pomýlených ideálů o bratrství a zaujmout své místo v hierarchii. Předcházet tomu bude obroda tradičního ducha – *c'est l'unique remède du désordre actuel*.

Společnost tak konečně – jako v každém vitálním věku, naposledy v evropském středověku – přestane být holdingovou společností, pracovním táborem nebo ozbrojeným davem a navrátí se k hierarchii; k rozvrstvení odpovídajícímu lidské přirozenosti, ať už se mu říká, jak chce: kasta nebo třída. Jde o návrat k duchovně vedenému uspořádání, jehož základ a podstata vždy byly a budou metafyzické.

Psáno v roce 1942.

Úvaha Bély Hamvase René Guénon and the Metaphysics of Society vyšla na stránkách The Prague Conservative Circle 25. listopadu 2017.

Překlad do angličtiny PCC/LK.